
Vajame finantsombudsmani!

20. juuni 2025

Muistses Ateenas seati demokraatia rakendamise ajal sisse ostrakism ehk killukohus. Sisuliselt oli tegu savinõukildudel toimuva rahvahääletusega, kus oli võimalik poliitiliselt kahtlased kodanikud kuni kümneks aastaks saata pagendusse. Tegu oli selle aja kontekstis tõsise demokraatliku ennetava meetmega, et võidelda tšurannia vastu.

Samamoodi, nagu ostrakism oli oluline demokraatia läte, oleks finantsombudsman Eestis midagi sellist, mis aitaks tugevalt kaasa krediidituru viimiseni järgmisele arenguetapile. Minu hinnangul on

krediiditurul mõned olulised maamärgid, mis vajavad rõhutamist.

Riigikohus on tõstnud latti

Riigikohus on astunud 2023. aasta lahendis pretsedenti loovale ja sisus väga olulisele seisukohale, et vastutustundliku laenamise põhimõtet peavad kohtud kontrollima iseseisvalt. Võib argumenteerida, kas sedalaadi „usaldamatus“ krediidituru osaliste vastu vastutustundliku laenamise põhimõtet rakendada oli proportsionaalne või mitte, kuid asjaolu, et kohus on võtnud karmima pilgu alla krediiditurul toimuva, on väga mõistlik. Eriti veel neist asjaoludest kantuna, mida kohtunikud Eesti Ekspressi artiklis “Kohtunike avastus: võlgnikelt kooritakse ebaseaduslikult liiga palju raha, kuid selle lõpetamine saab olema raske“ välja tõid, et kohtusüsteemi on õigusvastaselt justkui rakendatud võlanõudjate vankri ette.

Meie kohtusüsteem upub õige pea vastutustundliku laenamise kontrolli

Selge on ka see, et kohtutele on vastutustundliku laenamise põhimõtte kontrollimine paras pähkel. Kui vaadata Finantsinspektsiooni 2024. aastal avaldatud käsiraamatut vastutustundliku krediidi väljastamise protsessi kohta, siis kumab sealt läbi väga spetsiifiline ja mitmete tahkudega mudel, mille täitmise kontrollimine võib sõltuvalt kohtunikust olla väga erinev. Samuti võib olla väga erinev ka see, kuidas õigesti krediiti väljastatakse. Ehk vastutustundliku laenamise põhimõtte kontrollimine kohtumenetluses on väga ajamahukas ja küllaltki spetsiifilisi eriteadmisi vajav tegevus. Kui seda võrrelda kohtute töökoormuse vastu, siis piltlikult öeldes upub meie kohtusüsteem õige pea vastutustundliku laenamise kontrolli alla. Kulu ühiskonnale on suur, sest muud tsiviilasjad ju kannatavad selle all, kui kogu aur läheb „tuhande euroste“ nõuete kontrollile stiilis, kas majapidamiskuludega on arvestatud, kas mähkmed on püsivad kulud või mitte ja mis siis ikkagi nähtub kontoväljavõttelt.

Sellises tuulises olustikus on nii kohtutel, krediiditurul endil, kui krediidi saajatel arvestatavalt keerukas opereerida ning nad vajavad teatavat pidepunkti.

Lahenduseks on finantsombudsman

Juba 2022 aastal käis avalikul kooskõlastusringil nn finantsombudsmani seaduse eelnõu, mille kontseptsioon oli lihtne – finantsteenuse vaidluse puhul on võimalus kohtu asemel pöörduda finantsombudsmani poole, kes peab vaidluse ära lahendama. Mudel oli üsna sarnane loodud tänaseks juba aastaid toimiva Töövaidluskomisjoniga.

Finantsombudsman oleks suureks toeks nii krediidivõtjatele kui -andjatele ja lahendaks ka kohtute töökoormuse küsimuse. Krediidivõtjad saaksid kiires menetluses (3 kuuga) ja vähese finantsriskiga (ei pea kandma kaotuse korral teise poole menetluskulusid) finantsõiguse vallas kogunud ekspertide poolt vaagitud otsuse. Krediidiandjad saaksid ühe organi, kes jagab ühelaadset otsustuspraktikat ja tunneb krediiditurgu. Kohtud saaksid tegeleda vaidlustega, mis on läbinud esmase filtri, ehk mis on saanud finantsombudsmani lahenduse. Elu näitab teiste sedalaadi mudelite pinnalt, et paljud sellised eelmenetletud asjad üldse ei pruugigi kohtumenetlusesse edasi jõuda, ja need mis jõuavad, on juba viidud heasse analüüsi vormi, mh on hinnatud ära vastutustundliku laenamise küsimus. Riik saaks selle tasuta, ehk finantsombudsmani finantseerimine toimuks krediidituru pool, kus võetakse arvesse ka konkreetse krediidituru osalise poolt tekitatud koormuse mahtu.

Enamus riike Euroopas on sedalaadi lahenduse teinud, need on kooskõlas erinevate riikide konstitutsioonidega ja praktikas ka realselt töötavad. Meil on vastav seaduseelnõu aga paraku

jäänud sahtlipõhja ootele. Äkki nüüd oleks aeg eelnõult tolm maha pühkida ja finantsombudsman ellu kutsuda?

Siim Tammer, Finantsinspektsiooni juhatuse liige

[Teavita mind, kui sisu muutub](#)